

Majandus- ja infotehnoloogiainistri määruse „Loetelu kehtestamine Euroopa Liidu õigusaktidest, mille rikkumise korral on võimalik esitada piiriülene kollektiivne esindushagi, ja kollektiivse esindushagi esitamiseks pädevate üksuste nimetamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase määrusega kehtestatakse nimekiri Euroopa Liidu õigusaktidest, millega kehtestatud regulatsiooni kauplejapoolne rikkumine annab pädevatele üksustele õiguse esitada tarbijate, andmesubjektide või jaainvestorite kollektiivsete huvide kaitsmiseks teise Euroopa Liidu liikmesriigi kohtule piiriülene kollektiivne esindushagi. Ühtlasi kehtestatakse määrusega nimekiri üksustest, kes ja millises ulatuses on selliste piiriüleste kollektiivsete esindushagide esitamiseks pädevad ning nimetatakse üksused, kes on pädevad esitama riigisisest kollektiivset esindushagi Eesti kohtule.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik Stella Johanson (stella.johanson@just.ee) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna tarbijakaitse nõunik Mari-Liis Aas (mari-liis.aas@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteimetanud Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (merike.koppel@just.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Käddi Tammiku (kaddi.tammiku@mkm.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seadust muutmise seaduse (kollektiivse esindushagi menetluse loomine) eelnõuga¹ ja seeläbi Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ², (edaspidi kollektiivsete esindushagide direktiiv) ülevõtmisega Eesti riigisisesse õigusesse.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahvis 1 määratakse kindlaks määruse reguleerimisala.

Kuivõrd määrus kehtestatakse tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 1, § 66¹ lõike 3 ja § 66² lõike 1 alusel, kehtestab määrus loetelu Euroopa Liidu õigusaktidest, mille kauplejapoolne rikkumine annab asjakohasele pädevale üksusele õiguse esitada teise Euroopa Liidu liikmesriigi kohtule

¹ Kätesaadav:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/84bb9880-642b-4e38-95bd-ec03ec23eddb/tsiviilkohtumenetluse-seadustiku-ja-teiste-seaduste-muutmise-seadus-kollektiivse-esindushagi-menetluse-loomine>.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ, Euroopa Liidu Teataja L 409, 04.12.2020, lk. 1–27, kätesaadav:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L1828&from=EN>.

piiriülene kollektiivne esindushagi ja nimetab üksused, kes on nii piiriülese kui ka riigisisese kollektiivse esindushagi esitamiseks pädevad. Määruse reguleerimisalas ei ole olukorrad, kus kohus määrab riigisisese kollektiivse esindushagi esitamiseks pädeva üksuse *ad hoc* korras tuginevalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 497⁴ lõikele 2.

Paragrahviga 2 kehtestatakse loetelu Euroopa Liidu õigusaktidest, millega kehtestatud regulatsiooni kauplejapoolne rikkumise annab pädevatele üksustele õiguse esitada piiriülene kollektiivne esindushagi teise Euroopa Liidu liikmesriigi kohtule. Paragrahvi 2 loetelu kehtestatakse kollektiivsete esindushagide direktiivi I lisas sätestatud kollektiivsete esindushagide direktiivi kohaldamisala alusel.

Direktiivi lisas kindlaks määratud kohaldamisala on dünaamiline. See tähendab, et juhul, kui Euroopa Liidus kehtestatakse õigusakt, mille puhul lepitakse muu hulgas kokku, et selle rikkumisest tulenevaid vaidlusi peab saama lahendada kollektiivse esindushagi menetluses, lisatakse see õigusakt kollektiivsete esindushagide direktiivi kohaldamisalasse. See omakorda tähendab, et juhul kui direktiivi kohaldamisala muudetakse, tuleb muuta ka kõnesolevat määrust ja lisada § 2 loetellu direktiivi I lissasse lisatud ELi õigusaktid. Sellisel juhul tuleb vajaduse korral muuta ka määruse § 3 punkte 2 ja 3.

Õigusselguse huvides juhivad eelnõu koostajad siinkohal tähelepanu asjaolule, et direktiivi I lisa ja selle alusel kavandatud eelnõukohase määruse § 2 sisaldavad tänaseks kehtetuid Euroopa Liidu õigusakte: direktiiv 1999/44/EÜ, direktiiv 2002/22/EÜ, määrus 1371/2007, direktiiv 2009/72/EÜ, määrus (EÜ) nr 924/2009, määrus (EÜ) nr 1222/2009 ja määrus (EL) 531/2012. Põhjus, miks nimetatud loetelud sisaldavad viiteid kehtetutele õigusaktidele seisneb selles, et kehtetuks tunnistamine on toimunud uuesti sõnastamise kaudu, ehk varasema õigusakti on kehtetuks tunnistanud uus õigusakt, mis sisaldab lauset: „*Viiteid kehtetuks tunnistatud [määrusele/direktiivile] käsitatakse viidetena käesolevale [määrusele/direktiivile] ja neid loetakse vastavalt [...] lisa esitatud vastavustabelile.*“ Teisisõnu, regulatsioonile, mida varasemalt jõustas tänaseks kehtetuks tunnistatud õigusakt, annab jõu uus kehtiv õigusakt, mis on või peaks samuti olema kantud direktiivi I lisa ja selle alusel kavandatud eelnõukohase määruse § 2 õigusaktide loetellu.

Piiriüleste esindushagide kohaldamisala kehtestatakse Eesti õiguses seetõttu, et kuigi riigisiseste kollektiivsete esindushagide menetluse kohaldamisala on õiguse ülene, ei saa Eesti õigusega anda piiriülestele pädevatele üksustele direktiivi kohaldamisalast suuremat pädevust puhuks, kui Eestis määratud piiriülene pädev üksus esitab kollektiivse esindushagi teise liikmesriigi kohtule.

Määruses kollektiivsete esindushagide direktiivi kohaldamisala alusel sätestatud piiriüleste kollektiivsete esindushagide kohaldamisalasse kuuluvad õigusaktid on nii määrused kui ka direktiivid. Tuleb silmas pidada, et direktiivide sätted on saanud konkreetse liikmesriigi õiguse osaks, st need sisalduvad konkreetse liikmesriigi seadustes. Juhul kui on tegemist võimalikult vähe ühtlustava direktiiviga ehk Euroopa Liidu liikmesriikide õigust miinimumharmoneeriva meetmega, võivad selle nõuded olla liikmesriikides erinevalt üle võetud.

Paragrahvis 3 sätestatakse nimekirja pädevatest üksustest, kellel on õigus esitada paragrahvis 2 nimetatud Euroopa Liidu õigusaktide rikkumise lõpetamise või õiguskaitsevahendite kindlaksmääramise kollektiivne esindushagi teise Euroopa Liidu liikmesriigi kohtule.

Määruse tervikteksti kehtestamise ajal on §-s 3 loetletud need piiriülesed pädevad üksused, kellele on pädevus antud seaduse alusel (TKS § 66² lg 7).

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on piiriülene pädev üksus vastavalt tarbijakaitse seaduse § 66² lõike 7 punktile 1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti

pädevus ei ole seaduse alusel piiratud ja ta on pädev esitama kollektiivseid esindushagisid kõigi määruse § 2 loetelus sisalduvate Euroopa Liidu õigusaktide rikkumise tõttu.

Andmekaitse Inspeksioon on piiriülene pädev üksus õigusega esitada kollektiivseid esindushagisid oma vastutusvaldkonda reguleerivate määruse §-s 2 loetletud Euroopa Liidu õigusaktide rikkumise tõttu tarbijakaitse seaduse § 66² lõike 7 punkti 2 ja isikuandmete kaitse seaduse § 2¹ alusel. Vastavad kollektiivsete esindushagide direktiivi I lisas sisalduvad Euroopa Liidu õigusaktid on loetletud määruse § 3 punktis 2.

Finantsinspeksioonile on antud pädevus esitada piiriüleseid kollektiivseid esindushagisid oma vastutusvaldkonda reguleeriva õigusakti rikkumise tõttu tarbijakaitse seaduse § 66² lg 7 p 3 ja finantsinspeksiooni seaduse § 6 lg 1⁴ alusel. Vastavad kollektiivsete esindushagide direktiivi I lisas sisalduvad Euroopa Liidu õigusaktid on loetletud määruse § 3 punktis 3.

Tarbijakaitse seaduse § 66² lõikes 2 on sätestatud juriidilisest isikust piiriüleste pädevatele üksustele esitatavad nõuded. Need nõuded tulenevad kollektiivsete esindushagide direktiivi artikli 4 lõikest 3 ja on ühetaolised kogu Euroopa Liidus. Piiriüleste pädevate üksuste taotluspõhise määramise kord on sätestatud tarbijakaitse seaduse § 66² lõigetes 3–6. Sama paragrahvi lõike 7 punkti 4 kohaselt on võimalik piiriülese pädeva üksuse staatust taotleda peale juba seaduse alusel (tarbijakaitse seaduse § 66² lõike 7 punktid 1–3) määratud Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Ameti, Andmekaitse Inspeksiooni ja Finantsinspeksiooni ka muudel valitsusasutustel nende vastutusvaldkonnas.

Kuivõrd määruse kehtestamise ajal ei saa ühtki taotluse alusel määratavat piiriülest pädevat üksust veel olemas olla, ei saa määruse terviktekstis selle kehtestamise ajal selliste piiriüleste pädevate üksuste nimekirja esitada ning määrust täiendatakse vastavalt tulevikus, kui piiriülese pädeva üksuse staatust taotletakse ja taotlejale see staatus antakse.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium edastab tunnustatud piiriüleste pädevate üksuste nimekirja ja nende põhikirjajärgsed eesmärgid Euroopa Komisjonile. Ministeerium teavitab Euroopa Komisjoni ka nimekirjas tehtud muudatustest (tarbijakaitse seaduse § 66² lõige 9).

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium teeb oma veebilehel kättesaadavaks Euroopa Komisjoni koostatud piiriüleste pädevate üksuste koondnimekirja, esitades selleks lingi Euroopa Komisjoni asjaomasele veebilehele (tarbijakaitse seaduse § 66² lõige 10).

Paragrahvis 4 määratakse riigisisese pädevusega üksused.

Määruse tervikteksti kehtestamisel kantakse riigisiseste pädevate üksuste nimekirja tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 5 alusel üksnes need pädevad üksused, kellele antakse pädevus nimetatud sätte alusel, st Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Andmekaitse Inspeksioon ja Finantsinspeksioon.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile on antud pädevus esitada riigisiseseid kollektiivseid esindushagisid tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 5 punkti 1 alusel kõigis valdkondades. Andmekaitse Inspeksioonile on antud pädevus esitada riigisiseseid kollektiivseid esindushagisid oma vastutusalala reguleeriva õigusakti rikkumise peale tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 5 punkti 2 ja isikuandmete kaitse seaduse § 2¹ alusel. Finantsinspeksioonile on antud pädevus esitada riigisiseseid kollektiivseid esindushagisid Finantsinspeksiooni seaduse § 2 lõikes 1 loetletud õigusaktide rikkumise peale tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 5 punkti 3 ja finantsinspeksiooni seaduse § 6 lõike 1⁴ alusel.

Riigisisesele pädevale üksusele esitatavad nõuded tulenevad tarbijakaitse seaduse § 60² lõikest 2. Riigisiseseid pädevad üksused määratakse taotluse alusel ja pädeva üksuse määramisele kohaldatakse sama paragrahvi lõike 4 kohaselt tarbijakaitse seaduse § 66² lõikeid 4, 5 ja 10–12. Tarbijakaitse seaduse § 60² lõike 5 punkti 4 kohaselt võib riigisiseseks pädevaks üksuseks

taotluse alusel määrata peale juba seaduse alusel määratud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti, Andmekaitse Inspeksiooni ja Finantsinspeksiooni ka muu valitsusasutuse tema vastutusvaldkonnas (tarbijakaitseaduse § 60² lõike 5 punktid 1–3).

Kuivõrd määruse kehtestamise ajal ei saa taotluse alusel pädevaid üksuseid veel määrata, ei saa terviktekstiga ka selliste pädevate üksuste nimekirja kehtestada ning määrust täiendatakse vastavalt tulevikus, kui riigisisese pädeva üksuse staatust taotletakse ja taotlejale see staatus antakse.

Pädevate üksususte nimekiri tuleb tarbijakaitseaduse § 60² lõike 6 kohaselt teha kättesaadavaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veebilehel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on seotud kollektiivsete esindushagide direktiivi ülevõtmisega Eesti riigisisesse õigusesse. Eelnõukohase määruse andmine tagab ühes Riigikogus menetletavate tarbijakaitseaduse muudatuste jõustumisega Eesti riigisisese õiguse vastavuse nimetatud direktiivi ulatuses Euroopa Liidu õigusele.

4. Määruse mõjud

Mõju on hinnatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kollektiivsete esindushagide menetluse loomine) seletuskirja punktides 6 ja 7.³

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi, kuid tuleb silmas pidada, et:

- tarbijakaitseaduse § 66² lõike 9 kohaselt edastab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tunnustatud piiriüleste pädevate üksuste nimekirja ja nende põhikirjajärgsed eesmärgid Euroopa Komisjonile. Ministeerium teavitab Euroopa Komisjoni ka nimekirjas tehtud muudatustest;
- tarbijakaitseaduse § 66² lõike 10 kohaselt teeb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium oma veebilehel kättesaadavaks Euroopa Komisjoni koostatud piiriüleste pädevate üksuste koondnimekirja, esitades selleks lingi Euroopa Komisjoni asjaomasele veebilehele;
- tarbijakaitseaduse § 60² lõike 6 kohaselt teeb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium riigisiseste pädevate üksususte nimekirja kättesaadavaks oma veebilehel.

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi ning riigieelarvesse ei laeku tulusid.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu edasises menetluses tagatakse määruse jõustumine Riigikogu menetluses oleva tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (kollektiivse esindushagi menetluse loomine) jõustumisega samaaegselt lähtuvalt haldusmenetluse seaduse § 93 lõigetest 2 ja 3.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Andmekaitse Inspeksioonile ja Finantsinspeksioonile.

³ Seletuskiri on kättesaadav Riigikogu veebilehel [SE 334](#) materjalide hulgas.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, kes Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõike 3 kohaselt annab õigusaktide eelnõude ja muude küsimuste korral hinnangu ka nende rakendamisega kaasnevate kulude ja tulude kohta. Samuti esitatakse eelnõu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile. Teistele ministeeriumidele eelnõu kooskõlastamiseks ei esitata, sest eelnõu ei puuduta ühegi teise ministeeriumi valitsemisala.